

Moet de accountant zich blijven concentreren op zijn traditionele rol als controleur van de juistheid en volledigheid van beschikbare gegevens? Of zou hij zich ook moeten bezighouden met de manier waarop beslissingen worden genomen? Zo ja, waar ligt deze bijdrage en aan wie dient te worden gerapporteerd? Uit een survey in de doelgroep blijkt dat een pro-actievere opstelling gewenst is, maar dat accountants zich vooral moeten concentreren op het beter uitvoeren van hun huidige taak.

ACCOUNTANT, HOUD JE BIJ DE CIJFERS

MOET DE ACCOUNTANT ZIJN TAKENPAKKET UITBREIDEN?

Pieter van der Hoeven, Bart Jonker, Stefan Peij, Conja Stouten

Rond 2012 ontdekten politiek en beleggers dat accountants jaarrekeningen hebben goedgekeurd van bedrijven, die niet solide waren. Dit leidde tot opinievorming, zoals blijkt uit een aantal bijdragen in de media, o.m. in het Financieele Dagblad.

Enerzijds ontstaat in de politiek de wens van een bredere taakopvatting van accountants, bij bijvoorbeeld bij VVD-kamerlid Pieter Duisenberg (Piersma, 2012) en PvdA-kamerlid Ronald Plasterk (Wijnen & Groot, 2010). Daarbij komt vanuit beleggers de vraag om de signalerende rol niet alleen intern maar ook maatschappelijk vorm te geven (Majoor & Abma, 2013). Anderzijds constateert Pheijffer dat verschillende accountants ook binnen de huidige regels tot andere oordelen komen (Piersma, 2012) en stelt Peij (Peij, 2012) dat betere rapportage aan de opdrachtgever effectiever kan zijn dan uitbreiding van inhoud en verspreiding van de rapportage.

In een rapport stelt een door de Nederlandse Beroepsgroep van Accountants (NBA) ingestelde werkgroep, dat het niet aan accountants is om informatie over zaken als continuïteit, interne beheersing en risico's te verzamelen, maar dat de accountant dergelijke door de organisatie verschaft gegevens desgevraagd wel kan beoordelen (Werkgroep toekomst accountantsberoep, 2014). Anderzijds biedt de NBA een hulpmiddel voor accountants om de 'toon aan de top' bij opdrachtgevers te observeren, omdat men van mening is dat dit het werk van accountants relevanter maakt (NBA, 2014). Aan deze brochure ging een discussierapport (NBA, 2012) vooraf.

Doelstelling onderzoek

De bovengenoemde verschillen van inzicht geconstateerd in 2012 leidden tot een vraagstelling, die gelet op

de recente publicaties van de NBA nog steeds actueel is: In hoeverre is het gewenst dat de rol van de accountant uitgebreid wordt van de traditionele controle op de juistheid en volledigheid van beschikbare gegevens tot een controle van de manier waarop beslissingen genomen worden? En in het verlengde daarvan: Waar zou de bijdrage van accountants moeten liggen en aan wie dienen zij te rapporteren?

Acht vragen

Om een en ander na te gaan, zijn tussen maart en september 2014 acht vragen voorgelegd aan diverse betrokkenen bij de accountancy, te weten:

- ★ Eén vertegenwoordiger van de NBA
- ★ Eén accountant

- ★ Eén voormalig accountant, tegenwoordig werkzaam als toezichthouder
- ★ Drie accountants, tevens hoogleraar: twee in hun rol als hoogleraar, één in zijn accountantsrol
- ★ Eén HBO-docent accountancy
- ★ Twee personen met een aantal commissariaten

De gegeven antwoorden zijn door twee onderzoekers geanalyseerd, waarbij de respondenten werden ingedeeld in de categorieën accountant, onderzoek en onderwijs, respectievelijk commissaris. Tevens is gezocht in vier landelijke dagbladen (NRC, Volkskrant, Trouw en Telegraaf) en één regionale krant (Leeuwarder Courant) op artikelen met de woorden "accountant" en "controle" voor het eerste halfjaar van 2014. Nagegaan is of de gevonden artikelen iets zeggen over de genoemde acht vragen.

Resultaten

Onderstaande tabel 1 geeft een overzicht van de gestelde vragen en de gegeven antwoorden per belangengroep.

Beoordeling van gedrag

De respondenten noemen uiteenlopende richtlijnen en modellen voor de beoordeling van gedrag van bestuurders. De vraag is of de inzet van dergelijke instrumenten standaard deel moet uitmaken van de accountantscontrole. Met name praktiserend accountants bepleiten een ontwikkeling in die richting om op die manier beter de risico's van de onderneming te kunnen inschatten. Commissarissen gaan er, evenals auteurs in de kranten, vanuit dat de huidige controle van jaarrekening bij een goede uitvoering voldoende aanknopingspunten biedt

om op het spoor te komen van misstanden in het bestuur, zoals fraude, die bijvoorbeeld voor de continuïteit een bedreiging vormen.

Rapporteren aan de RvC

In de media is een roep om de buitenwereld eerder te informeren over risico's die accountants signaleren. Dit bleek ook al in de aanleiding tot deze inventarisatie. Alle respondenten zijn het erover eens, dat de accountant nu reeds genoeg instrumenten heeft. Het eerste instrument is daarbij natuurlijk de goedkeurende verklaring. Ook meldingen aan het fraudemeldpunt en AFM vallen hieronder. De accountant kan overgaan tot melding indien hij constateert dat de RvC niet adequaat gevolg geeft aan de gesignaleerde knelpunten.

tabel 1: overzicht van opvattingen.

Vraag	Accountants	Onderzoek en onderwijs	Commissarissen	Kranten
1. Wat ziet u als de belangrijkste punten van kritiek op het werk van de accountant?	Te hoge verwachtingen (m.n. fraude en going concern).	Onzorgvuldige controles (AFM): verwachtingskloof. Kwaliteit van het geleverde werk en professionaliteit van de accountant.	Verwachtingskloof, hoge tarieven leiden tot vragen	Falen bij controle.
2. Wat zijn normen voor de beoordeling van bestuurskwaliteit?	Codes, COSO-model, NBA-document Toon aan de top (NBA, 2014). "Zachte kant".	Corporate governance-regels; declaratiegedrag kan een indicator zijn. Beoordelingsruimte beperkt door budget en onafhankelijkheidseis.	Geen taak accountant; hooguit prudent financieel beheer. Geen verwachtingen wekken.	Cijfers: fraude; ongebruikelijke transacties; continuïteit.
3. Wat zijn regels voor controle op gedrag?	Beoordeling integriteit management bij aanvaarding opdracht. Diverse indicatoren (COSO, COS300, code Corporate governance, bestuurders-aansprakelijkheid 248, OK-score, ...).	Geen gericht onderzoek hiernaar. Inschatten inherent risico, ontoereikende checks & balances (geen onderdeel rapportage).	Continuïteit, prudent beheer en financiële hygiëne zijn als onderdeel bestuurskwaliteit onderwerp van controle. Evenals mate van openheid, transparantie. Accountant moet niet actief op zoek onder druk maat-	Integriteit accountant.

Vraag	Accountants	Onderzoek en onderwijs	Commissarissen	Kranten
			schappelijk verkeer, schoenmaker houdt je bij je leest.	
4. Hoever moet een accountant gaan bij de controle?	Gebruik natuurlijke contactmomenten om toon aan de top te beoordelen. Meer tijd in klant, minder in dossier steken. Sensitiviteit; voelen, meten, doorvragen. Professioneel kritische houding moet zijn aangeboren.	Basistaak: controle jaarcijfers. Integriteit en toon aan de top in dat kader. Meer lef bij signaleren is nodig. Uitbreiden naar integrated reporting. Sommigen bepleiten instrumenten te ontwikkelen voor controle op gedrag.	Primair jaarrekening. Eventuele signalen niet negeren (accountants trekken op verzoek samenwerking te veel naar zich toe; gedrag is iets voor forensische accountant).	Financiële documenten (zo nodig doorzoeken, doorvragen).
5. Aan wie dient een accountant hierover te rapporteren?	RvC (te overwegen in toekomst dat accountant publiek rapporteert indien de toezichthouder niet adequaat reageert). Accountant heeft met goedkeuring een instrument in handen.	RvC. In geval van fraude: fraudemeldpunt. Geen adequate reactie, dan opdracht teruggeven en melden AFM.	RvC. Indien geen adequate opvolging door RvC, dan meldt de accountant, dat hij rapportage naar buiten brengt.	Ook financiers, buitenwereld.
6. Hoe concreet dient gerapporteerd te worden?	Uitgebreide expliciete rapportage lijkt wenselijk; elke vorm mits functioneel en herkenbaar. Gedragsaspecten mondeling.	Zo concreet, dat het bespreekbaar wordt. 'Sense of urgency'.	Bespreken met RvC. Opschrijven wekt schijn van professionaliteit.	
7. In welke mate kan de accountant verantwoordelijk worden gesteld voor mismanagement?	niet.	niet.	niet (hooguit voor niet-melden).	
8. Wat ziet u als de belangrijkste te nemen acties ter verbetering en door wie?	Betere naleving bestaande regels. Minder invloed grote vier op NBA, meer invloed stakeholders. Beleefde kloof tussen prestaties en beloning accountants verkleinen. Samenwerken. Bijleren.	Duidelijker verantwoordelijkheid.	Mindset accountants (hebzucht).	Beloning; toezicht, normbesef.

DE ACCOUNTANT HEEFT REEDS GENOEG INSTRUMENTEN OM DE BUITENWERELD TE INFORMEREN OVER RISICO'S

Gebruik huidige mogelijkheden beter

De geïnterviewde accountants zien voor hun beroepsgroep een pro-actievere rol weggelegd. Het gaat dan zowel om de vraag of en hoe zij de bestuurskwaliteit van de opdrachtgever moeten beoordelen als de wijze waarop zij daarover rapporteren. Dit is een begrijpelijke reactie gelet op de kritiek op de bedrijfstak zoals verwoord in 2012. Partijen buiten de branche zelf, uit onderzoek en onderwijs, raden van commissarissen benadrukken veeleer dat de accountant zijn huidige werk beter kan en moet uitvoeren.

Ook de Werkgroep Toekomst Accountantsberoep (2014) constateert de roep om de accountant op meer gebieden informatie te laten verstrekken. Zij acht dit echter niet wenselijk. Niettemin neemt zij aanbevelingen op om de relevantie van de accountantscontrole te verbeteren en wil zij een grotere rol in de algemene vergadering van de opdrachtgever.

De uitkomst van deze peiling wijst echter eenduidig in de richting, dat accountants zich moeten concentreren op het beter uitvoeren van hun huidige taak. Als zij daarin slagen leveren zij - aldus is de verwachting - tevens een betere bijdrage aan het vermijden van misstanden in de bedrijfsvoering.

Geraadpleegde bronnen

Majoor, B. & Abma, R., 2013. Accountant moet Britse voorbeeld volgen. *Het Financieele Dagblad*, 20 augustus.

NBA, 2012. Het boegbeeld als voorbeeld. *Accountants over de Toon aan de Top*, Amsterdam: NBA.

NBA, 2014. *Accountants en Toon aan de Top*, Amsterdam: NBA.

Peij, S., 2012. Overvraag de accountant niet. *Het Financieele Dagblad*, 24 september.

Piersma, 2012. VVD-Kamerlid Duisenberg vindt dat commissie nog te mild is over rol accountant. *Het Financieele Dagblad*, 6 december.

Werkgroep toekomst accountantsberoep, 2014. *In het publiek belang*, Amsterdam: NBA.

Wijnen, v. & Groot, d., 2010. Een cultuurslag is nodig in de accountancy. *Het Financieele Dagblad*, 13 oktober.

Over de auteurs

- ★ Pieter van der Hoeven is fellow bij het lectoraat Governance, Finance & Accountancy van de Hogeschool Inholland.
- ★ Bart Jonker is Partner bij Grant Thornton Accountants en Adviseurs B.V.
- ★ Stefan Peij is directeur van de Governance University en was lector Governance, Finance & Accountancy van de Hogeschool Inholland.
- ★ Conja Stouten is docent accountancy bij de Hogeschool Inholland in Rotterdam.

